

than a few corrections of minor typographical errors. Accordingly, these early editions are taken as the principal sources for the current Critical Edition, with the exception of Op. 59, which was published posthumously, and for which Nielsen's fair copies therefore represent his last documentable intentions. In some instances, minor corrections are to be found in the composer's hand in his copies of the published scores (see the *Critical Commentary* at the end of the present volume). Where different performance traditions have become established as a result of choice between manuscripts or first editions, the rejected alternatives are shown by musical examples in the list of emendations and by facsimiles at the end of this Preface.

Nielsen's early manuscripts include a number of complete movements for piano. These will be included in the final volume of the *Carl Nielsen Edition – Juvenilia, Addenda et Corrigenda*. The *Cobbler's Wedding March*²² (Skomagerens Brudevals) is excluded since it is considered to be a composition by Nielsen's father.

FIVE PIANO PIECES, OPUS 3

Nielsen assembled his first published collection of piano pieces during his extended study tour of European cultural centres in 1890-1891. He had apparently completed Nos. 2 (originally entitled *Novellette*) and 5 (originally *Elfentanz*) earlier, since these are preserved along with the memoirs of Emilie Demant Hatt²³ and were therefore presumably notated during their times together in the summers of 1887-1889, or perhaps sent to Emilie from Copenhagen as gifts. He noted his progress on several of the others, together with ideas for their publication, in his diary, which he began to keep on 1 September 1890, two days before embarking on a lengthy European tour. On 12 September 1890 in Dresden, he recorded: "Have composed a Piano Piece in A minor: In Folk Style";²⁴ on 27 October, now in Berlin: "Composed 'The Devil' today [original title for No. 3, *Arabesque*]; Fini²⁵ thinks that it is something completely new in music";²⁶ the next day: "Today I had the idea for publishing my 3-4 piano pieces in the form

22 Reproduced in Torben Meyer & Frede Schandorf Petersen, *Carl Nielsen. Kunstneren og Mennesket*, Copenhagen 1947-1948, vol. 1, p. 32.

23 *Foraarsbølger. Erindringer om Carl Nielsen*. Edited by John Fellow, Copenhagen 2002, pp. 9, 28, 168-175.

24 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 14.

25 Fini Henriques, Danish composer (1867-1940).

26 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 22.

at komponisten var utilfreds med de udgaver som forelå i hans levetid, når man ser bort fra et mindre antal rettelser af trykfejl. Disse tidlige tryk har derfor udgjort hovedkilderne for nærværende kritiske udgave med undtagelse af opus 59 som først blev trykt posthumt, og hvor Carl Niensens renskrift derfor repræsenterer komponistens seneste, dokumenterede intentioner. I enkelte tilfælde indeholder de trykte udgaver mindre rettelser i komponistens hånd; disse er registreret i den kritiske beretning i nærværende bind. I tilfælde hvor en bestemt opførelsestradition er blevet knæsat som følge af et valg blandt flere manuskripter eller førsteudgaver, er de ikke-valgte alternativer anført som musikeksempler i den kritiske beretning.

Carl Niensens tidlige manuskripter indeholder yderligere et antal satser for klaver; disse vil blive bragt i Carl Nielsen Udgavens afsluttende bind, *Juvenilia, Addenda et Corrigenda*. *Skomagerens Brudevals*²² er udeladt, eftersom den menes at være komponeret af Niensens far.

FEM KLAVERSTYKKER, OPUS 3

I ndholdet af sin første trykte samling klaverstykker sammenstillede Carl Nielsen under sin store rejse til europæiske kulturcentre i 1890-1891. Han havde øjensynligt allerede tidligere komponeret nr. 2 (oprindeligt med titlen *Novellette*) og 5 (oprindeligt *Elfentanz*), eftersom disse er overleveret sammen med Emilie Demant Hatts erindringer²³ og derfor formentlig nedskrevet under deres samvær i årene 1887-1889 eller muligvis sendt til Emilie fra København som gave. I sin dagbog, påbegyndt 1. september 1890 to dage før han drog ud på den lange Europarejse, noterede han hvordan arbejdet med flere af de andre stykker skred fremad, og fremsatte forskellige ideer om hvordan han kunne få stykkerne trykt. Den 12. september 1890 i Dresden skriver han: "Har komponeret et Claverstykke i a moll: i Folketone";²⁴ 27. oktober, nu i Berlin: "Componerede 'Fanden' idag [oprindelig titel på nr. 3, *Arabeske*]; Fini²⁵ mener det er noget helt Nyt i Musikken";²⁶ den følgende dag: "Har idag faaet Ideen til at udgive mine 3-4 Claverstykker i

22 Gengivet i Torben Meyer og Frede Schandorf Petersen, *Carl Nielsen. Kunstneren og Mennesket*, København 1947-1948, bd. 1, s. 32.

23 *Foraarsbølger. Erindringer om Carl Nielsen*. Udgivet af John Fellow, København 2002, s. 9, 28, 168-175.

24 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 14.

25 Fini Henriques, komponist (1867-1940).

26 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 22.

of travel letters to mother: printed in a kind of letter format with an envelope around them etc.: a kind of diary. The staves should have not quite straight lines and so on, and the whole must look natural”;²⁷ on 2 November: “Wrote to Wilhelm Hansen about the publication of the piano pieces with illustrations by Wivel.”²⁸ On 9 November Nielsen noted “A letter from Wilhelm Hansen, offering to buy the rights to the Piano Pieces and to print them by Christmas.”²⁹ The eventual publication, which came out some time during early 1891,³⁰ did not contain Wivel’s (or any other) illustrations.

As Nielsen’s study tour continued, he garnered positive opinions on the pieces. In Leipzig a certain Herr Wildt singled out the *Arabesque* as likely to make Nielsen famous in Germany,³¹ while Adolf Brodsky’s favourite was the *Humoresque*.³² It has not been possible to trace a public premiere performance or an early reception in newspaper reviews.

The first mention of the pieces in Nielsen’s surviving correspondence comes in a letter to Emil Sachs³³ of 23 November 1890, which echoes several of his diary entries and mentions an unidentified publisher, other than Wilhelm Hansen, interested in buying the pieces and the need to hurry in order to meet Hansen’s commitment to publish them by Christmas. This letter elaborates on the third piece:

“The Arabesque is new and composed with Jacobsen’s poem ‘Arabesque’ in mind. All musicians are calling the pieces highly original and ‘märchenhaft’, and a gifted young Finnish composer, Jernfeldt,³⁴ said one day that the Arabesque is something completely new in music. They are all quite short pieces. How do the first two lines of Jacobsen’s poem go?³⁵ Isn’t it:

‘Have you gone astray in the deep woods?
Do you know Pan?’

I’m going to make that the motto for the Arabesque.”³⁶

- 27 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 23.
28 Niels Wivel (1855-1914), Danish illustrator. The letter to Wilhelm Hansen appears not to survive. Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 24.
29 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 25.
30 Wilhelm Hansen’s handwritten lists of plate numbers (DK-Kk) do not indicate any precise date for this edition.
31 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 38.
32 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 40. Adolf Brodsky (1851-1929), Russian-born violinist and founder of the first Brodsky Quartet.
33 Danish wholesaler (1855-1920), godfather to Nielsen’s elder daughter, Irmelin.
34 Armas Järnefelt, Finnish-born conductor and composer (1869-1958); took Swedish nationality in 1910.
35 Jens Peter Jacobsen, Danish poet (1847-1885), *En Arabeske*, written in 1862 and published in 1874.
36 *Breve fra Carl Nielsen til Emil B. Sachs*, Copenhagen 1952, p. 16. Nielsen’s version is slightly inaccurate; the correct text appears in the printed edition (see p. 6 in the present volume).

Form af Rejsebrev til Moder; altsaa trykt i en Slags Brevformat og Convolut udenom o.s.v.; en Art Dagbog. Nodesystemerne maa være med skjæve Linier o.s.v. og det hele maa se naturligt ud”;²⁷ den 2. november: “Skrev til Wilh: Hansen om Udgivelsen af Clavèrstykkerne med Tegninger af Wivel”;²⁸ 9. november noterede han: “Brev fra Wilhelm Hansen som tilbyder at ville købe Forlagsretten til Clavèrstykkerne, og trykke dem inden Jul”.²⁹ Den endelige udgave, som forelå engang i løbet af 1891,³⁰ indeholdt dog ingen illustrationer af Wivel eller andre.

Under sit studieophold modtog Carl Nielsen en række positive tilkendegivelser om stykkerne; i Leipzig mente en vis Herr Wildt at *Arabeske* sandsynligvis ville gøre Niensens navn kendt i Tyskland,³¹ mens Adolf Brodsky foretrak *Humoreske*.³² Det har ikke været muligt at dokumentere den første offentlige fremførelse, ligesom der tilsyneladende heller ikke foreligger nogen omtale i aviserne.

Første gang stykkerne er nævnt i Carl Niensens korrespondance er i et brev til Emil Sachs³³ fra den 23. november 1890, hvori han gentager en række af dagbogsoptegningerne og også nævner, at en anden udgiver end Wilhelm Hansen er interesseret i at købe stykkerne; samtidig understreger han at det haster såfremt Wilhelm Hansens ønske om en udgave inden jul skal imødekommes. Brevet kommer specielt ind på det tredje af stykkerne:

“Arabesken er ny og er komponeret med Jacobsen’s Digt ‘Arabeske’ for Øje. Alle Musikere kalder Stykkerne meget originale og ‘märchenhaft’ og en ung begavet, finsk Componist, Jernfeldt³⁴ sagde en Dag at Arabesken var noget helt Nyt i Musiken. Det er alle ganske smaa Stykker. – Hvordan lyder de to første Linier af Jacobsen’s Digt?³⁵ Er det ikke:

‘Har Du faret vild i de dybe Skove?
Kjender Du Pan?’

De skulde nemlig staa som Motto over Arabesken.”³⁶

- 27 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 23.
28 Niels Wivel (1855-1914), tegner. Brevet til Wilhelm Hansen synes ikke at være bevaret. Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 24.
29 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 25.
30 Wilhelm Hansens håndskrevne stikkerbog (DK-Kk) anfører ikke nogen præcis dato for udgivelsen.
31 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 38.
32 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 40. Adolf Brodsky (1851-1929), russisk-født violinist og grundlægger af den første Brodsky-Kvartet.
33 Grosserer (1855-1920), gudfader for Carl Nielsen’s ældste datter, Irmelin.
34 Armas Järnefelt, finsk-født dirigent og komponist (1869-1958); blev svensk statsborger i 1910.
35 J.P. Jacobsen (1847-1885), *En Arabeske* skrevet i 1862 og udgivet i 1874.
36 *Breve fra Carl Nielsen til Emil B. Sachs*, København 1952, s. 16. Carl Nielsen citerer her forkert; den rette tekst fremgår af den trykte udgave (se s. 6 i nærværende bind).

The title of Jacobsen's poem refers to the free versification rather than to the content. Nielsen's first heading for the piece, *The Devil*, picks up on the figure of Pan and perhaps reveals more of the character of the music than does the definitive title.

The day after his letter to Sachs, Nielsen wrote to his former teacher Orla Rosenhoff,³⁷ declaring that the arabesque was the most original thing he had composed.³⁸ Writing back six days later, Rosenhoff expressed the wish to see the pieces in proof, in order to check on the piano writing. Nielsen read the proof on 14 December and sent it to Rosenhoff the following day.³⁹

Other than the two pieces composed before his grand tour, no continuous draft score or fair copy for the *Five Piano Pieces* appears to survive, though several of the pieces are extensively sketched. A copy of the first edition with Nielsen's pencilled emendations is housed in the Carl Nielsen Museum in Odense (A), and this is the main source for the present edition.

No. 5, *Elf's Dance*, was later used, under the title *Elverdans*, in Nielsen's music to Holger Drachmann's play *Sir Oluf, he Rides* (Hr. Oluf han rider) of 1906, there orchestrated by Julius Röntgen and expanded by a 60-bar middle section with new musical material between bb. 48 and 49.⁴⁰ In connection with the printed edition of four extracts from *Hr. Oluf* (Wilhelm Hansen 1906) Nielsen transcribed the expanded version of the movement for piano, keeping part of the piano texture from the version in Op. 3. The expanded version from *Hr. Oluf* is of course not included in the present edition of Op. 3, No. 5, but the new middle section between bb. 48 and 49 will be included in the final volume of the edition, *Juvenilia, Addenda et Corrigenda*.

SYMPHONIC SUITE, OPUS 8

Composition of the *Symphonic Suite* followed on from the hugely successful premiere of Nielsen's First Symphony on 14 March 1894. The second movement is dated 23 May 1894, the first 1 August 1894 at Gjorslev Bøgeskov at Store Heddinge in Stevns (Zealand), where Nielsen worked in a rented farmhouse, while his sculptress wife was making studies of animals⁴¹ (she eventually made the design for the front

37 Danish composer and pedagogue (1844-1905).

38 Cf. Irmelin Eggert Møller & Torben Meyer (eds.), *Carl Niensens Breve*, Copenhagen 1954, p. 15.

39 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 31.

40 See preface to *Carl Nielsen, Works*. Published by the Carl Nielsen Edition, The Royal Library. Series I. Volume 7. Edited by Peter Hauge, Copenhagen 2006.

41 Torben Schousboe, *op. cit.*, p. 87.

J.P. Jacobsens titel hentyder til den frie metrik snarere end til digtets indhold. Carl Niensens oprindelige titel *Fanden* knytter an til Pan-skikkelsen og siger måske mere om stykkets karakter end den endelige titel.

Dagen efter at have skrevet til Sachs skrev Carl Nielsen til sin gamle lærer Orla Rosenhoff³⁷ at arabesken var det mest originale musik, han hidtil havde komponeret,³⁸ hvortil Rosenhoff seks dage senere svarede at han meget gerne ville se et korrekturtryk af stykkerne med henblik på en kontrol af klaversatsen. Carl Nielsen læste korrektur den 14. december, og den følgende dag sendte han trykket til Rosenhoff.³⁹

Bortset fra de to stykker komponeret før studierejsen er der ikke overleveret nogen kladde eller renskrift af *Fem Klaverstykker*, selvom der er omfattende skitser til flere af dem. På Carl Nielsen Museet i Odense opbevares komponistens eksemplar af førstetrykket med hans egne blyantsrettelser (kilde A), og dette eksemplar danner hovedkilden for nærværende udgave.

No 5, *Alfedans*, blev senere – med titlen *Elverdans* – genbragt i Carl Niensens musik til Drachmanns skuespil *Hr. Oluf han rider* fra 1906, her instrumenteret af Julius Röntgen og udvidet med en 60 takters mellemdel med nyt musikalsk stof mellem klaverudgavens t. 48 og 49.⁴⁰ I forbindelse med den trykte udgave af fire uddrag fra *Hr. Oluf* (Wilhelm Hansen 1906) transskriberede Carl Nielsen den udvidede version af satsen for klaver med bibeholdelse af den del af klaversatsen som går tilbage til versionen fra opus 3. Den udvidede version fra *Hr. Oluf* er selvsagt ikke inddraget i nærværende revision af opus 3, nr. 5, idet dog den nye mellemdel mellem t. 48 og 49 vil blive bragt i Carl Nielsen Udgavens afsluttende bind, *Juvenilia, Addenda et Corrigenda*.

SYMPHONISK SUITE, OPUS 8

Arbejdet med *Symphonisk Suite* fulgte umiddelbart efter den meget store succes som Carl Nielsen havde oplevet med førsteopførelsen af sin første symfoni den 14. marts 1894. Anden sats er dateret 23. maj 1894 og første sats 1. august 1894 på Gjorslev Bøgeskov ved Store Heddinge på Stevns hvor Carl Nielsen arbejdede i et lejet bondehus, mens hustruen, billedhuggeren, foretog dyrestudier med henblik på fremtidige skulpturer;⁴¹ hun udarbejdede også forsiden til den

37 Komponist og pædagog (1844-1905).

38 Jf. Irmelin Eggert Møller og Torben Meyer (udg.), *Carl Niensens Breve*, København 1954, s. 15.

39 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 31.

40 Se forord til *Carl Nielsen, Værker*. Udgivet af Carl Nielsen Udgaven, Det Kongelige Bibliotek. Serie I. Bind 7. Udgivet af Peter Hauge, København 2006.

41 Torben Schousboe, *op. cit.*, s. 87.